

Hoofdstuk I

*Over de aard en bezigheden van de beroemde edelman Don Quichot
van La Mancha*

In een plaatsje in La Mancha, waarvan de naam mij niet te binnen wil schieten, leefde niet lang geleden zo'n edelman met een lans in zijn wapenrek, een antiek leren schild, een magere knol en een hazewind. Driekwart van de opbrengsten van zijn land werd opgeslokt door een dagelijkse stoofpot van helaas wat meer rund- dan schapenvlees, 's avonds meestal een gehakt prutje, hond in de pot op zaterdag, linzen op vrijdag, en een enkel duifje toe op zondag. De rest ging op aan een zwartlakense kiel en een fluwelen broek met bijpassend schoeisel voor de feestdagen, en door de week hulde hij zich in zijn gewone goed van het fijnste grijze laken. Bij hem in huis woonden een huishoudster van boven de veertig, een nichtje van beneden de twintig,

en voor het land en de markt een knaap die net zo handig de knol zadelde als hij het snoeimes hanteerde. Onze ridder liep tegen de vijftig; hij was sterk van gestel, mager, schraal in zijn gezicht, een voorstander van heel vroeg opstaan en een geestdriftig jager. Er wordt wel beweerd dat hij Quijada of Quesada heette, want dat verschilt enigszins bij de auteurs die hiervan melding maken, al valt uit aannemelijke veronderstellingen op te maken dat hij Quejana heette. Maar dit maakt weinig uit voor ons verhaal; het is voldoende dat bij de weergave geen duimbreed van de waarheid wordt afgeweken.

Men moet weten dat de bewuste edelman zich de ogenblikken dat hij niets deed — en dat waren de meeste van het jaar — met zoveel liefde en plezier wijdde aan het lezen van ridderromans, dat hij bijna helemaal de beoefening van de jacht vergat, en zelfs het beheer van zijn have; zijn belangstelling of dwaasheid op dit punt ging zo ver, dat hij hele lappen zaailand verkocht voor nieuwe ridderromans, kortom hij haalde alle titels in huis die hij maar te pakken kon krijgen; niets vond hij echter zo goed als de wrochtsels van de beroemde Feliciano de Silva, want diens klare proza en ingewikkelde redenaties schenen hem parels toe, zeker als hij stuitte op liefdesepistels of uitdagingen tot een tweegevecht die veelal gesteld waren in de trant van: *De reden van de onredelijkheid waarmee mijn redelijkheid wordt bejegend, verzwakt mijn rede zo, dat ik mij met reden beklaag over uw schoonheid. Of: ...de hoge hemelen die uw goddelijkheid op goddelijke wijze met de sterren versterken, en u de verdienste doen verdienen die uw grootheid verdient.*

Door het lezen van dergelijke redenaties raakte onze arme ridder de kluts kwijt, en hij brak zich het hoofd om ze te begrijpen en de betekenis eruit te peuren die zelfs Aristoteles niet had opgediept of begrepen, al was hij uitsluitend met dat doel herrezen. Hij had moeite met de wonden die Don Belianis sloeg en opliep, want hij vreesde dat zijn gelaat en lichaam, hoe uitnemend zijn heelmeesters ook waren geweest, onder de littekens en andere tekenen van geweld moesten zitten. Wat hij prees in de auteur was dat hij zijn boek besloot met de belofte dat eindeloze avontuur te zullen vervolgen, en vaak genoeg beving hem de lust zelf zijn pen te pakken en er metterdaad een eind aan te maken, zoals daar in het vooruitzicht wordt gesteld; en hij had het ongetwijfeld een keer gedaan en zelfs klaargespeeld, als belangrijker en nijpender gedachten het hem niet hadden belet. Hij had vaak met de pastoor van zijn dorp — een geleerd man die in Sigüenza had gestudeerd — onenigheid over de vraag wie de beste ridder was geweest: Palmerijn van Engeland of Amadis van Gallië; meester Nicolás, de barbier van hetzelfde dorp, zei dat niemand haalde bij de Ridder van de Phoebus, en

als iemand zich al met hem liet vergelijken, het Don Galaor was, de broer van Amadis van Gallië, want die was altijd bereid de mouwen op te stropen; dat was niet zo'n aansteller of huilebalk als zijn broer en wat moed betreft deed hij niet voor hem onder.

Kortom, hij ging zo op in zijn lectuur, dat hij alle avonden en nachten van zonsonder- tot zonsopgang en alle dagen van de ochtend- tot de avond- schemer doorbracht met lezen; en van het weinige slapen en vele lezen droogden zijn hersens zo uit, dat hij zijn verstand verloor. Zijn brein vulde zich met alles wat hij in zijn boeken las, zowel met betoveringen als twisten, veldslagen, tweegevechten, verwondingen, galanterieën, minnekozerijen, tegenslagen en de onwaarschijnlijkste onzin; en zijn verbeelding werd zo geprikkeld, dat hij dat hele stelsel wonderlijke spinsels als waar ging beschouwen en er voor hem niets waarders op de wereld bestond. Hij zei dat de Cid Ruy Díaz een voortreffelijke ridder was geweest maar het niet haalde bij de Ridder met het Brandende Zwaard, die met de rug van zijn hand in één klap twee woeste reuzereuzen doormidden had geslagen. Nog meer had hij op met Bernardo del Carpio, omdat die in Roncevalles de betoverde Roelant had gedood door zich te bedienen van de list waarmee Hercules de zoon der Aarde Antaeus in zijn armen smoorde. Hij zei veel goeds over de reus Morgante, want al behoorde die tot het geslacht van de giganten, die stuk voor stuk hoogmoedig en brutaal waren, hij was als enige beminnelijk en welopgevoed. Maar het meest had hij op met Reinout van Montelbaen, vooral toen hij hem uit zijn kasteel zag komen en iedereen op wie hij stuitte zag beroven, en toen hij aan de overkant van de zee, zoals zijn historie meldt, dat volledig gouden afgodsbeeld van Mohammed stal. Hij zou om de verrader Guenelon een handvol schoppen te kunnen verkopen zijn huishoudster geven en zijn nicht erbij.

Hoe dan ook, toen zijn verstand de genadestoot eenmaal had gehad, kwam hij op de vreemdste gedachte die enig gek ter wereld ooit heeft gehad, en dat was dat het hem gepast en gewenst leek, zowel ter verhoging van zijn eigen roem als ten dienste van zijn land, dolend ridder te worden en met zijn wapens en paard over de hele wereld te trekken om avonturen te zoeken en al het andere te doen waarvan hij had gelezen dat dolende ridders het doen, door allerhande smaad te wreken en zich in perikelen en gevaren te begeven waarmee hij, als hij daar goed uit tevoorschijn kwam, eeuwige naam en faam zou verwerven. De stakker waande zich door de kracht van zijn arm al minstens gekroond tot keizer van Trebizonde; en dus haastte hij zich, vervuld van deze aangename gedachten en gedreven door het eigenaardige plezier dat hij eraan beleefde, zijn wens in praktijk te bren-

gen. En het eerste wat hij deed was een wapenrusting schoonmaken die van zijn voorvaderen was geweest en eeuwenlang vergeten, onder een laag roest en schimmel, in een hoek had gestaan. Hij maakte hem schoon en lapte hem op zo goed hij kon; maar hij zag dat hij één groot mankement had, en dat was dat er geen helm met vizier bij zat maar alleen een eenvoudige stormhoed; dat euvel verhielp hij, handig als hij was, door van bordpapier een soort halve helm te kneden die, vastgemaakt aan de stormhoed, de indruk van een volledige helm maakte. Om na te gaan of het ding deugde en bestand was tegen een houw, trok hij zijn zwaard en gaf er twee klappen op, waarvan de eerste in één tel vernietigde waar hij een week aan had gewerkt, maar hij gaf niet op; hij betreurde het gemak waarmee hij de helm had gesloopt maar om dit gevaar te bezweren, zette hij hem weer in elkaar met twee ijzeren staven aan de binnenkant, tot hij tevreden was over de stevigte en het hoofddekseel zonder een nieuwe proef te doen beschouwde en zag als een vizierhelm van de bovenste plank.

Hierna ging hij zijn knol bekijken, en al was het beest schonkiger dan een vierkante reaal en had het meer gebreken dan het paard van Gonella dat *tantum pellis et ossa fuit*, hem kwam het voor dat zelfs Alexanders Bucephalus of Babiëca, dat van de Cid, het niet evenaarde. Vier dagen lang dubde hij over de naam die hij het zou geven; want — naar hij zichzelf voorhield — het ging niet aan dat het paard van zo'n beroemde ridder en zo uitnemend van zichzelf zomaar een naam had; dus deed hij zijn best het er een te geven waaruit zowel bleek wat het was geweest voor het van een dolende ridder werd, als wat het nu was; het was immers niet meer dan eerlijk dat wanneer de heer van staat wisselde, het paard meeveranderde en een roemruchte, klinkende naam kreeg in overeenstemming met zijn nieuwe rang en bedrijf; en na vele namen die hij met zijn rijke verbeelding bedacht, schrapte en verwierp, langer maakte, doorstreepte en in ere herstelde, kwam hij er uiteindelijk toe het *Rocinant* te noemen, volgens hem een nobele en welluidende naam die alles zei over wat het was geweest toen het nog een gewone knol was, alvorens te worden wat het nu was, te weten de nummer één van alle knollen ter wereld.

Toen hij zijn paard, nog wel zo naar tevredenheid, een naam had gegeven, wilde hij zichzelf er ook een geven, en hierover dacht hij nog eens een week na, tot hij zich tenslotte Don Quichot noemde, waaruit, als gezegd, de auteurs van deze ware historie hebben afgeleid dat hij beslist Quijada moet hebben geheten en niet Quesada, zoals anderen hebben beweerd. Maar omdat hij zich herinnerde dat de dappere Amadis er niet tevreden mee was geweest Amadis zonder meer te heten, maar de naam van zijn rijk en geboor-

teland er bij wijze van eer aan had toegevoegd en zich Amadis van Gallië had genoemd, voegde hij, als goede ridder, aan de zijne de naam van zijn geboortestreek toe en noemde zich *Don Quichot van La Mancha*, waarmee hij naar zijn mening zijn komaf en geboortestreek heel natuurlijk tot uitdrukking bracht en de laatste eerde door er zijn bijnaam aan te ontleenen.

Toen zijn wapenrusting schoon was, van de stormhoed een helm was gemaakt, een naam was gegeven aan zijn knol en hijzelf van naam was veranderd, besepte hij dat hij alleen nog een dame moest zoeken om verliefd op te worden; een dolende ridder zonder liefde was immers als een boom zonder loof of vruchten en als een lichaam zonder ziel. Hij zei bij zichzelf: 'Wanneer ik als straf voor mijn zonden of tot mijn geluk hier een of andere reus tegenkom, zoals dolende ridders gemeenlijk overkomt, en ik vel hem in één treffen, of klief zijn lichaam doormidden, of overmeester hem na veel vijven en zessen waarna ik hem dwing tot overgave, zou het dan niet mooi zijn iemand te hebben naar wie ik hem als geschenk kan toesturen en dat hij dan binnenkomt en neerknielt voor mijn zoete meesteres en nederig en onderdanig zegt: "Ik, mevrouw, ben de reus Bredewang, heer van het eiland Quadaardië, in een tweegevecht verslagen door de onvolprezen ridder Don Quichot van La Mancha, die mij heeft bevolen bij Uwe Genade mijn opwachting te maken opdat Uwe Hoogheid naar believen over mij kunt beschikken"?'

O, wat was onze brave ridder in zijn schik toen hij dit betoog had gehou-

den, en helemaal toen hij iemand vond die hij zijn dame kon noemen! Men meent dat het zo was dat er in een dorp vlak bij het zijne een heel knap boerenmeisje woonde op wie hij een tijdje verliefd was geweest, al heeft zij het vermoedelijk nooit geweten en hij het haar nooit kenbaar gemaakt. Ze heette Aldonza Lorenzo, en haar docht het hem goed de waardigheid van meesteres van zijn gedachten te geven, en toen hij een naam voor haar zocht die niet erg uit de toon viel bij de zijne en zweemde en geurde naar die van een prinses of hoge dame, besloot hij haar *Dulcinea van El Toboso* te noemen, want daar kwam ze vandaan, naar zijn mening een welluidende, opvallende en veelzeggende naam, net als alle andere die hij zichzelf en zijn zaken had gegeven.

Miguel de
Cervantes
Saavedra

De vernuftige edelman
Don Quichot
van La Mancha

met alle prenten van Gustave Doré
vertaald door Barber van de Pol

I

Athenaeum—Polak & Van Gennep
Amsterdam 2002